

PERSBERICHT

College voor de Rechten van de Mens: meer aandacht voor mensenrechten in verpleeghuizen

Utrecht, 3 februari 2016 - Het College voor de Rechten van de Mens presenteert vandaag zijn rapport 'De Cliënt Centraal'. Hierin staan de resultaten van een kwalitatief onderzoek naar de mensenrechten van ouderen in verpleeghuizen. De kern van het rapport: er wordt hard gewerkt aan goede zorg voor bewoners. Er liggen echter ook risico's op de loer, waardoor de waardigheid van ouderen – een van de fundamenteën van mensenrechten – in het gedrang kan komen. Deze risico's kunnen verpleeghuizen ondervangen door meer aandacht te hebben voor mensenrechten en door te allen tijde de cliënt centraal te stellen. Om verpleeghuizen bewuster te maken van mensenrechten, start het College de campagne 'een nieuwe blik op menswaardige zorg'.

In het rapport van het College voor de Rechten van de Mens komt naar voren hoe het staat met de naleving van de mensenrechten in verpleeghuizen en welke factoren die naleving verhinderen of juist bevorderen. Het combineert de resultaten van een juridisch onderzoek en een empirisch onderzoek in zes verpleeghuizen. Het empirische deel focust op mensenrechten die zeer verbonden zijn met het alledaagse leven en doet dit aan de hand van vier thema's. "De achterliggende gedachte hierbij is dat menselijke waardigheid naar voren komt in ogenschijnlijk kleine, dagelijkse dingen", zo verklaart Adriana van Dooijeweert, voorzitter van het College voor de Rechten van de Mens. "Hetgeen iets is waar we nog niet altijd stil bij staan."

Kansen voor verbetering

De door het College onderzochte thema's zijn: eten en drinken, persoonlijke verzorging, leefomgeving en invulling van de dag. Het onderzoek laat zien dat veel goed gaat in de verpleeghuiszorg en dat de zes onderzochte verpleeghuizen streven naar het verlenen van cliëntgerichte zorg. Daarnaast legt het een aantal risico's – en daarmee kansen voor verbetering – bloot. Deze zijn het grootst op het gebied van daginvulling. Uit het rapport blijkt dat veel ouderen gedurende de dag weinig om handen hebben.

Hoewel zij in staat zijn activiteiten te ondernemen en hier belangstelling voor tonen, is het aanbod van activiteiten in het verpleeghuis lang niet altijd voldoende of sluit het niet goed aan bij individuele interesses. Cliënten hebben in sommige gevallen weinig zeggenschap over de manier waarop zij de dag doorbrengen. Degenen die op ondersteuning zijn aangewezen voor het ondernemen van activiteiten, ontvangen deze niet altijd, waardoor zij bijvoorbeeld amper buiten komen. Een zinvolle dag is een van de factoren die kan bijdragen aan het recht op menswaardige behandeling. In het geval van onvoldoende activiteitenaanbod en ondersteuning kan het recht op de bescherming van de persoonlijke levenssfeer in het geding komen.

Kleine veranderingen, groot verschil

Clientgericht werken, ofwel rekening houden met individuele wensen en behoeftes van bewoners, lijkt het beste te slagen bij de persoonlijke verzorging. Hier zijn zorgprofessionals in staat om één-op-één te werken met cliënten. Dikwijls is geconstateerd dat familieleden en cliënten blij zijn met de manier waarop het uiterlijk van bewoners verzorgd wordt. Tegelijkertijd merkt het College dat professionals in bepaalde gevallen nog meer kunnen letten op de juiste aanspreekvormen richting bewoners en het voorkomen van inbreuken op de privacy.

Zo sprak het College verschillende zorgprofessionals die cliënten tijdens het wassen gedeeltelijk met een handdoek afdekken – een kleine handeling die het recht van privacy van de bewoner respecteert en een gevoel van ongemak wegneemt. Ook geven bepaalde zorgmedewerkers cliënten zoveel mogelijk de vrijheid om te bepalen wanneer ze opstaan, wat cliënten meer autonomie geeft. De campagne van het College haakt hierop in en toont voorbeelden van hoe

deze kleine handelingen een aanzienlijk positief verschil kunnen maken in de naleving van mensenrechten in verpleeghuizen.

In hoge mate afhankelijk

Ouderen in verpleeghuizen zijn kwetsbaar en in hoge mate afhankelijk van de professionals die voor hen zorgen. Doordat zij maar op een beperkt aantal terreinen keuzes kunnen maken, vinden zij die zaken waar ze nog over kunnen beslissen, des te belangrijker. Toen een van de onderzochte verpleeghuizen bijvoorbeeld besloot dat bewoners niet langer hun eigen dekbedhoezen mochten gebruiken, omdat witte dekbedhoezen makkelijker op grote schaal wasbaar waren, waren bewoners daarover ontdaan. Zo vertelde een bewoner: "Mijn huis voelt nu niet meer als mijn eigen gerieflijke huisje." Ondanks dat op dit vlak veel goed verloopt – de meeste cliënten beschikken over een eigen kamer om zich terug te trekken en kunnen deze naar eigen smaak inrichten – is een verdere verwezenlijking van de persoonlijke levenssfeer wenselijk. Het rapport van het College maakt duidelijk dat de mogelijkheid een persoonlijke tint te kunnen geven aan de leefomgeving en een huiselijke sfeer te creëren een aanzienlijke bijdrage levert aan de naleving van de mensenrechten van cliënten van verpleeghuizen. Het verpleeghuis zou bij beslissingen uit bedrijfseconomische overwegingen de impact op bewoners goed in acht moeten nemen.

Toegevoegde waarde van het mensenrechtenperspectief

Het benaderen van de verpleeghuiszorg vanuit het perspectief van mensenrechten heeft een toegevoegde waarde. Adriana van Dooijeweert: "Mensenrechten zijn enerzijds dynamisch, in de zin dat ze zich door de tijd ontwikkelen om mensen passende bescherming te bieden. Anderzijds zijn ze onaantastbaar in de zin dat de garanties niet wegvallen, wanneer er een nieuwe politieke wind gaat waaien." Mensenrechtennormen stellen het individu centraal. Dat sluit dus goed aan op het cliëntgericht werken.

Aanbevelingen voor sector en politiek

In het rapport geeft het College aanbevelingen voor zowel de zorgsector als voor de politiek. Adriana van Dooijeweert, voorzitter College voor de Rechten van de Mens: "Stap 1 is het vergroten van de bewustwording van de relevantie van mensenrechten in verpleeghuizen door de regering en leidinggevenden van verpleeghuizen. Ook is het van belang dat opleidingsinstellingen voor zorgprofessionals mensenrechten opnemen in het curriculum. Als zij het mensenrechtenperspectief gaan hanteren, kan dit een grote bijdrage leveren aan een menswaardigere zorg voor een zeer kwetsbare doelgroep."

Een andere aanbeveling is het centraal stellen van de cliënt, Tijdgebrek, een complicerende factor die op diverse plaatsen in het onderzoek naar voren komt, kan leiden tot inbreuken op mensenrechten en is daarom een aandachtspunt voor de verpleeghuizen en de politiek. De daginvulling hangt nauw samen met dit aspect. Vanuit het Plan van Aanpak 'Waardigheid en Trots' van staatssecretaris Van Rijn is hier inmiddels geld voor beschikbaar gesteld.

Verder adviseert het College dat verpleeghuizen en overheid bij onmenselijke en vernederende behandeling acuut optreden en maatregelen nemen om herhaling te voorkomen. Soms is er sprake van 'onwenselijke' situaties, die incidenteel voorkomen en onder omstandigheden te rechtvaardigen zijn. Denk aan een zorgverlener die de ene cliënt langer laat wachten op ondersteuning bij het naar de wc gaan, omdat een andere cliënt is gevallen en dringend hulp behoeft. In dit soort gevallen is het zaak dat verpleeghuizen waakzaam blijven en, bij herhaling, handelen. Er is structurele aandacht nodig om mensenrechten te bevorderen en inbreuken hierop te voorkomen. Waardigheid van ouderen staat immers voorop. Hierbij hoort een menswaardige behandeling.

Het volledige rapport 'De Client Centraal' en de samenvatting ervan zijn in te zien via:

<https://mensenrechten.nl>